

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opmerking

Algemene regel 3.6 is ook van toepassing als gevraagd wordt een gegeven antwoord toe te lichten, te beschrijven en dergelijke.

Opgave 1 Zakelijk boeren

1 maximumscore 1

A, B, D, E, F, H

Opmerking

Het scorepunt alleen toekennen als enkel de zes juiste letters zijn genoemd.

2 maximumscore 1

F

Opmerking

Het scorepunt alleen toekennen als enkel de juiste letter is genoemd.

3 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

De prijs wordt $1,1 \times 25 = 27,50$.

Daarbij geldt:

$$Q_a = 4 \times 27,50 - 80 = 30$$

$$Q_v = -2 \times 27,50 + 100 = 45$$

In deze situatie bedraagt de import $45 - 30 = 15$ (duizend ton).

4 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

Bij de wereldmarktprijs van 25 UR geldt $Q_v = -2 \times 25 + 100 = 50$.

De aanbodfunctie moet zodanig veranderen dat kan gelden $Q_a = Q_v = 50$.

Dit aanbod wordt bij de oude aanbodfunctie geleverd als $4P - 80 = 50$.

Hiervan is sprake bij een prijs van 32,50 UR.

De variabele kosten per ton moeten dalen met $32,50 - 25 = 7,50$ UR.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

5 maximumscore 1

Een voorbeeld van een juiste verklaring is:
 Dankzij het importverbod kunnen binnenlandse voedselproducenten op grotere schaal produceren, waardoor schaalvoordelen kunnen worden gerealiseerd / de gemiddelde vaste kosten kunnen dalen.

6 maximumscore 1

Een voorbeeld van een juiste uitleg is:
 Alleen als de voedselproducenten ervan uitgaan dat het importverbod zal worden afgeschaft, zullen zij mogelijk doordrongen zijn van de noodzaak van het verrichten van de nodige investeringen, om de kosten te verlagen / te kunnen concurreren nadat de import weer wordt vrijgegeven.

Opgave 2 Monetair beleid goed geregeld

7 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

- Als de inflatiedoelstelling $I_d = 2$, wordt de beleidsregel:
 $R_b = I_a + 2 + 0,5(I_a - 2) \rightarrow R_b = 1,5 I_a + 1$
 De reële rente is nul als $R_b = I_a$ 1
- $1,5 I_a + 1 = I_a \rightarrow 0,5 I_a = -1$
 $I_a = -2$ (De reële rente is nul bij een actuele deflatie van 2%) 1

8 maximumscore 1

Een voorbeeld van een juiste verklaring is:
 Als de nominale rente negatief zou worden, zal het publiek (op grote schaal) kunnen kiezen voor het aanhouden van contant geld in plaats van tegoeden bij banken. Banken zullen hierdoor veel minder liquiditeiten hebben ter dekking van door hen te verlenen kredieten.

9 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste uitleg is:
 De beleidsrente zal lager vastgesteld worden. Daardoor wordt lenen goedkoper / sparen minder aantrekkelijk en nemen de bestedingen / consumptieve bestedingen / investeringen toe waardoor de prijzen weer zullen stijgen.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

10 maximumscore 2

Voorbeelden van een juiste uitleg zijn:

- Een werkloosheid hoger dan de NAIRU zal een neerwaarts effect hebben op de lonen (en zal leiden tot een lagere inflatieverwachting). Hierdoor zal de inflatie op een bepaald niveau gehouden kunnen worden bij een lagere rentestand.
- Bij een werkloosheid lager dan de NAIRU zal een opwaartse druk ontstaan op de lonen (en dit zal leiden tot een hogere inflatieverwachting). Hierdoor zal een hogere rente nodig zijn om de inflatie op een bepaald niveau te houden.

11 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

$$0 = 1 + 2 + 0,5(1-2) - 0,3(U_a - 4) \rightarrow 0 = 2,5 - 0,3U_a + 1,2$$

$$0,3U_a = 3,7 \rightarrow U_a = 12,3 \text{ (bij een werkloosheid van 12,3\%)}$$

12 maximumscore 3

Een voorbeeld van een juiste uitleg is:

- Als de CB langere tijd de beleidsregel hanteert wordt het naleven van de inflatiedoelstelling geloofwaardig / zal het publiek geloven dat de CB een afwijking van de inflatiedoelstelling altijd effectief zal bestrijden 1
- Werknemers en bedrijven zullen er van uit gaan dat de inflatie steeds in de buurt van het door de CB nagestreefde percentage zal blijven. Bij loononderhandelingen zullen zij zich naar dat inflatiepercentage richten (waardoor het prijspeil ook stabiel blijft) 2

Opgave 3 Hun probleem ons probleem?

13 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste verklaring is:

Door de daling van het overheidstekort (zal de schuld van de overheid minder hard groeien,) krijgen beleggers meer vertrouwen in de kredietwaardigheid van de overheid en kunnen zij zich bereid tonen om tegen een lagere rente aan de overheid leningen te verstrekken.

14 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste verklaring is:

- De toename van de bruto-investeringen kan in de naaste toekomst leiden tot toename van de belastingontvangsten van de overheid waarmee het tekort kan afnemen (teller) 1
- en leidt tevens tot een stijging van het bbp (noemer) 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

15 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:
 (Het bbp kan bepaald worden uit de vergelijking
 consumptie + investeringen + overheidsbestedingen + uitvoer – invoer.)

Voor 2015 geldt de berekening:

$$667,7 = 298,9 + 101,5 + 194,1 + \text{uitvoer} - 491,1$$

Uitvoer = € 564,3 mld.

$$\text{Uitvoersaldo in \% van het bbp} = \frac{564,3 - 491,1}{667,7} \times 100\% = 10,96\%$$

16 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste verklaring is:
 De stijging van de productie in de Zuid-Europese landen zal leiden tot een toename van de inkomens en van de bestedingen. Daardoor zal ook de vraag naar importen toenemen. Dit kan leiden tot een stijging van de exportontvangsten voor Nederlandse bedrijven die aan Zuid-Europese landen leveren.

Opgave 4 Middeninkomens trekken aan het kortste eind

17 maximumscore 1

Voorbeelden van een juiste berekening zijn:

$$Q_v = -0,5P + 7 \rightarrow P = -2 Q_v + 14$$

$$Q_v^t = -0,5P + 8 \rightarrow P = -2 Q_v^t + 16$$

De vraaglijn verschuift met $16 - 14 = 2$ naar boven en dat betekent € 200 huurtoeslag per woning per maand.

of

Bij bijvoorbeeld een vraag naar 600.000 woningen geldt:
 zonder huurtoeslag:

$$6 = -0,5P + 7 \rightarrow 0,5P = 7 - 6 = 1 \rightarrow P = 2$$

met huurtoeslag:

$$6 = -0,5P + 8 \rightarrow 0,5P = 8 - 2 = 2 \rightarrow P = 4$$

Dit is een prijsverschil van € 200, zijnde het effect van de huurtoeslag.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

18 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:
zonder huurtoeslag:

$$Q_a = Q_v$$

$$P - 2 = -0,5P + 7$$

$$1,5P = 9$$

$$P = 6 \quad \text{De huur bedraagt daarmee € 600,-}$$

met huurtoeslag:

$$Q_a = Q_v^t$$

$$P - 2 = -0,5P + 8$$

$$1,5P = 10$$

$$P = 6,6667 \quad \text{De huur bedraagt daarmee € 666,67}$$

De huurtoeslag van € 200,- gaat voor € 66,67 naar huurverhoging.

Dit komt neer op $\frac{66,67}{200} \times 100\% = 33,33\%$ van de huurtoeslag.

Opmerking

Voor een andere juiste manier van afronden dienen ook scorepunten te worden toegekend.

19 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste uitleg is:

- Mensen met hogere inkomens wonen in verhouding meer in een koophuis dan mensen met lagere inkomens en kunnen daarbij hypotheekrente aftrekken / Mensen met hogere inkomens kunnen gemiddeld een groter bedrag aan hypotheekrente aftrekken dan mensen met lagere inkomens met een koopwoning (doordat zij een duurder huis bewonen met een hogere hypotheekschuld) 1
- Door de progressie bij de inkomstenbelasting krijgen mensen met hogere inkomens een groter (procentueel) belastingvoordeel bij de aftrek van eenzelfde bedrag aan hypotheekrente (aangezien het marginale tarief hoger is) 1

20 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste verklaring is:

- Mensen met de hoogste inkomens kunnen een lager bedrag aan hypotheekrente aftrekken en krijgen over het bedrag aan rente dat ze mogen aftrekken een lager (procentueel) belastingvoordeel 1
- Vooral mensen met middeninkomens zullen profiteren van de verlaging van het marginale belastingtarief van de middelste schijf **altijd** 1
1 scorepunt toekennen ¹⁾

noot 1) dit antwoord is discutabel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

21 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste verklaring is:

- De eerste twee maatregelen betekenen een vermindering van het belastingvoordeel voor mensen met de hoogste inkomens / leiden tot een toename van de belastingontvangsten van de overheid 1
- Met de verkregen toename van de belastingontvangsten kan de overheid de verlaging van het marginale belastingtarief voor de middelste inkomensschijf compenseren 1

Opgave 5 Pensioen: inpakken en wegwezen

---

22 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

$$\frac{480}{200.000} \times 100\% = 0,24\%$$

Bij 0,24% maandelijkse uitkering kan 60% van de pensioenwaarde ineens opgenomen worden. Dat is $0,60 \times \text{€} 200.000 = \text{€} 120.000$.

23 maximumscore 1

Een voorbeeld van een juiste verklaring is:

Consumptie tijdens de werkzame fase van het leven wordt opgeofferd voor consumptie na het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd.

24 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste uitleg is:

- Het pensioenfonds kan de pensioenwaarde beleggen tot de maandelijkse uitkeringen gedaan moeten worden **altijd 1 scorepunt toekennen ²⁾** 1
- De daling van het rendement zorgt ervoor dat er in de toekomst minder vermogen beschikbaar is voor de uitkeringen 1

25 maximumscore 1

Een voorbeeld van een juiste uitleg is:

Als pensioenen uitsluitend worden uitgekeerd als een maandelijks bedrag tot aan het levenseinde, zijn pensioendeelnemers die vroeg overlijden voor het pensioenfonds een financiële ‘meevaller’. Als deze mensen kunnen kiezen om hun hele pensioendeel ineens te ontvangen is dat in verhouding duur voor het pensioenfonds.

noot 2): De vraagstelling is onvoldoende duidelijk.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

26 maximumscore 1

mannen

Een voorbeeld van een juiste toelichting is:

De demografisch bepaalde levensverwachting van mannen is lager dan die van vrouwen (zodat voor mannen de uitkeringsperiode gemiddeld korter is).

27 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste verklaring is:

Meer mensen verwachten dat ze geen 75 jaar oud worden dan op basis van objectieve cijfers wordt voorspeld. Deze mensen zullen eerder kiezen voor een vast bedrag ineens (omdat zij inschatten dat ze daarmee in totaal tot hun overlijden over een hoger inkomen kunnen beschikken). Een deel zal toch een hogere leeftijd bereiken dan door henzelf verwacht, en loopt dan de kans dat het resterende pensioenbedrag ontoereikend zal zijn om de gewenste levensstandaard te kunnen behouden.

Opgave 6 Overheid in de greep van markten

28 maximumscore 1

Voorbeelden van een juiste oorzaak zijn:

- Op de arbeidsmarkt is sprake van cao's / langlopende contracten. (Hierdoor kunnen op korte termijn de lonen niet neerwaarts worden aangepast aan veranderende marktomstandigheden.)
- De overheid kan met regelgeving de mogelijkheden voor neerwaartse loonaanpassingen beperkt hebben (zoals wettelijk minimumloon).

29 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste uitleg is:

- Een verslechtering van de concurrentiepositie kan hebben geleid tot vermindering van de vraag op de goederenmarkt, tot afname van de productie en tot vermindering van de vraag naar arbeid, waardoor (bij starre lonen) werkloosheid ontstaat 1
- Als gevolg van werkloosheid kunnen inkomens wegvallen, waardoor de overheid minder belasting binnenkrijgt / meer uitkeringen moet verstrekken, met als gevolg een toename van het overheidstekort 1

Vraag	Antwoord	Scores
30	<p>maximumscore 2</p> <p>Een voorbeeld van een juiste uitleg is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Een verslechtering van de internationale concurrentiepositie kan hebben geleid tot een afname van de (buitenlandse) vraag naar goederen en diensten, waardoor er minder vraag is naar de eigen valuta en de wisselkoers daalt • Dit leidt tot daling van het vertrouwen van beleggers waardoor deze terughoudend worden om in het land te beleggen. De vermogensmarkt verkraapt hierdoor waardoor het rentepercentage kan oplopen (waartegen ook de overheid moet lenen) 	<p>1</p> <p>1</p>
31	<p>maximumscore 1</p> <p>Een voorbeeld van een juiste uitleg is: Als de overheid meer besteedt op de goederenmarkt, zal deze extra vraag leiden tot een toename van de productie (en van de vraag naar arbeid), waardoor de werkloosheid kan afnemen.</p>	
32	<p>maximumscore 3</p> <p>Een voorbeeld van een juiste uitleg is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Als de overheid meer besteedt op de goederenmarkt kan het overheidstekort toenemen waardoor de overheid moet lenen op de vermogensmarkt. Hierdoor stijgt de rente • Dit kan leiden tot een afname van de vraag op de goederenmarkt doordat: <ul style="list-style-type: none"> – lenen onaantrekkelijker / sparen aantrekkelijker wordt zodat consumptieve bestedingen zullen afnemen / bedrijven minder zullen investeren. <p>of</p> <ul style="list-style-type: none"> – beleggers meer in het land willen beleggen, de vraag naar de eigen valuta toeneemt en de wisselkoers ten opzichte van andere valuta stijgt. Hierdoor worden de producten van het land in het buitenland duurder en kan er minder worden geëxporteerd. <p>De productie en de vraag naar arbeid nemen zodoende af, waardoor de werkloosheid in het land kan toenemen</p>	<p>1</p> <p>2</p>